

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІЙ: ПОШУК КОМПРОМІСУ

У процесі становлення й розвитку місцевого самоврядування в Україні, з огляду на проголошений курс на децентралізацію влади та необхідність впровадження інноваційних технологій в муніципальне управління, виникає необхідність вивчення практики його функціонування за кордоном. Знання про багатовіковий досвід самоврядного управління територіями дають можливість освоїти і в майбутньому використати найкращі напрацювання в цій сфері для підвищення ефективності управлінської діяльності органів місцевого самоврядування в Україні.

Виокремлюють три типи моделей організації муніципального управління в зарубіжних країнах: англосаксонську, континентальну (французьку), радянську.

Для *англосаксонської (дуальної) моделі* (Австралія, Велика Британія, Канада, США) характерні такі риси: автономність органів місцевого самоврядування у межах наданих їм повноважень; відсутність підпорядкованості органів місцевого самоврядування вищого рівня органам місцевого самоврядування нижчого рівня та органам державної влади; відсутність на місцях представників центральної влади; виборність мерів та деяких інших посадових осіб; непрямий контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування. Англосаксонська є найстарішою моделлю місцевого самоврядування, проте за сучасних умов великого поширення вона не набула.

У більшості країн (континентальна Європа, франкомовна Африка, Латинська Америка, Близький Схід) поширена *континентальна (французька) модель* місцевого самоврядування. Для неї характерними є такі ознаки: поєднання прямого державного управління на місцях та місцевого самоврядування; більш жорсткий контроль місцевої адміністрації за діяльністю органів місцевого самоврядування, який у деяких країнах набуває форм прямої адміністративної опіки; певна ієрархічна підпорядкованість різних рівнів місцевого самоврядування; можливість органів місцевого самоврядування брати участь у здійсненні державної влади на загальнонаціональному рівні; чітке розмежування функцій представницьких та виконавчих органів місцевого самоврядування; можливість надання виконавчим органам місцевого самоврядування деяких державних повноважень; поєднання прямих та непрямих виборів при формуванні органів місцевого самоврядування різних рівнів.

Радянська модель місцевого самоврядування на сучасному етапі суспільного розвитку не є поширеною. Вона була притаманна, передусім, для СРСР. Нині вона зберігається в тому чи іншому вигляді у В'єтнамі, Китаї, КНДР та на Кубі. Окремі риси радянської моделі місцевого самоврядування зберігаються в деяких країнах СНД. Для цієї моделі притаманні такі риси: заперечення принципу поділу влади і проголошення принципу повновладдя представницьких органів (рад) на відповідних територіях; визнання цих органів місцевими органами державного управління; ієрархічна підпорядкованість органів місцевого самоврядування нижчого рівня органам місцевого самоврядування вищого рівня; формальна підпорядкованість виконавчих органів представницьким та їхнє реальне домінування на місцях; збереження подвійної підпорядкованості виконавчих органів радам та органам державного управління вищого рівня.

За характером та сутністю реалізації функцій муніципального управління в країнах Європи виокремлюють дві принципово відмінні моделі: патерналістську та самоврядну. *Модель патерналізму* (від латинського «paternus» — батьківський) виникла в сфері трудових відносин наприкінці XIX – початку XX століття в зарубіжних країнах як форма повної соціальної опіки робітників з боку підприємницьких структур. Найбільше поширення дана модель отримала на фірмах Японії. Перенесена на радянський ґрунт в контексті управління розвитком первинних територіальних утворень ця модель визначилась як спосіб

державницького утримання базових територіальних спільнот. Інерційність даної моделі частково простежується до сьогодні в Росії, Молдові, Білорусі, Україні. За *самоврядної моделі* центральним елементом місцевого самоврядування виступає територіальна громада, яка безпосередньо чи через обрані нею органи місцевого самоврядування здійснює вирішення місцевих проблем та реалізацію місцевих інтересів, що підкріплено власними економічними ресурсами. Саме ця модель закладена в Європейській Хартії місцевого самоврядування, що визначає принципи розвитку місцевого самоврядування в сучасній Європі. Самоврядна модель реалізації функцій місцевого розвитку притаманна більшості країн ЄС.

Не дивлячись на відмінності, кожна країна в процесі муніципального управління повинна вирішити ряд спільних проблем, які стосуються: 1) врегулювання взаємовідносин органів державної виконавчої влади і самоврядних утворень на місцевому рівні; 2) формування фінансової бази місцевого самоврядування, в т.ч. вирівнювання фінансових можливостей територій; 3) відпрацювання механізму розв'язання конфліктів між виконавчою та представницькими владами; 4) вироблення стратегії розвитку адміністративно-територіальних одиниць, можливості їх інтеграції; 5) пошуку засобів підвищення якості надання муніципальних послуг населенню органами місцевого самоврядування. Кожна країна шукає свої шляхи розв'язання цих проблем, проте досвід функціонування місцевого самоврядування в США та країнах Європи дозволяє визначити загальні підходи до формування ефективної моделі муніципального управління на принципах менеджменту.

Юлія ПІЧУГІНА

Одеський Національний Університет імені І.І.Мечникова

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВІЙ ТРАНСПОРТНІЙ СИСТЕМІ

Транспортна галузь відіграє важливу роль у стимулюванні економічної активності, розширенні ринків збуту, забезпечення доступу економічних агентів до ресурсів, і є одним з найважливіших факторів успішної інтеграції країни у світову економіку.

Сучасні транспортні системи (далі ТС) країн світу по ряду ознак можуть бути згруповані у п'ять типів.

1. ТС Північної Америки (США, Канади). Даному типу характерна наявність усіх видів транспорту і промисловості з обслуговування функціонування ТС, висока якість доріг та інженерних комунікацій, добре розвинена інфраструктура.

2. ТС країн ЄС та що не входять до нього країн Західної Європи, Японії. За основними параметрами діяльності, якості обслуговування вони практично не поступаються транспортним системам США і Канади, але в деяких країнах відсутні окремі види транспорту (морського чи річного), підприємства з виробництва транспортних засобів та ін.

3. ТС «нових індустріальних країн», а також деяких країн Азії, Африки, Латинської Америки, які швидко розвиваються. Питома вага транспорту в економіці цих країн ще відносно не велика, але його розвиток здійснюється швидкими темпами, формується сучасна інфраструктура та роль національних ТС постійно зростає.

4. ТС переважної частини країн, що розвиваються (СНД, Україна, Балтія та ін.). Характерною рисою таких ТС є наявність специфічної конфігурації транспортних мереж (пристосованих для виконання тільки певних завдань по експорту сировини та палива), відсутність (або недостатня кількість) магістралей національного та міждержавного значення для розвитку всередині регіональних та міжнародних економічних зв'язків. Показники транспортної забезпеченості території і населення дуже низькі: при населенні, що становить 70% його чисельності на Землі і території рівної 64% світової, вони мають у своєму розпорядженні лише 23% дорожньої сеті, 22% автотранспортних засобів, а їх частка в вантажообігу залізничного транспорту - 15% світового вантажообігу [1]. Транспортні